

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

29 maart 2001

WETSONTWERP

tot wijziging van artikel 23, §1, van de gemeentekieswet en artikel 11, § 1, van de provinciewet, inzake de naam van de vrouwelijke kandidaten

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 116 van het algemeen kieswetboek, artikel 11 van de wet 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, en artikel 23 van de gemeentekieswet

ADVIES

(Reglement art. 100*bis*)

VERSLAG

NAMENS HET ADVIESCOMITÉ VOOR
MAATSCHAPPELIJKE EMANCIPATIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW **Marie-Thérèse COENEN**

INHOUDSOPGAVE

I. Bespreking	3
II. Advies	10

Voorgaande documenten :

Doc 50 **0818/ (2000/2001)**:

001 : Ontwerp overgezonden door de Senaat.

Doc 50 **0710/ (2000/2001)**:

001 : Wetsvoorstel van de heer Lano.

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

29 mars 2001

PROJET DE LOI

modifiant l'article 23, § 1er, de la loi électorale communale et l'article 11, § 1er, de la loi électorale provinciale, en ce qui concerne le nom des femmes-candidates

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 116 du Code électoral, l'article 11 de la loi du 19 octobre 1921 organique des élections provinciales et l'article 23 de la loi électorale communale

AVIS

(Règlement art. 100*bis*)

RAPPORT

FAIT AU NOM DU COMITÉ D'AVIS POUR
L'EMANCIPATION SOCIALE
PAR
MME **Marie-Thérèse COENEN**

SOMMAIRE

I. Discussion	3
II. Avis	10

Documents précédents :

Doc 50 **0818/ (2000/2001)**:

001 : Projet transmis par le Sénat.

Doc 50 **0710/ (2000/2001)**:

001 : Proposition de loi de M. Lano.

Samenstelling van het Adviescomité op datum van indiening van het verslag/

Composition du Comité d'avis à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Els Van Weert

A. — Vaste leden / Membres titulaires

VLD	Yolande Avontroodt, Maggie De Block.
CVP	Trees Pieters, Joke Schauvliege.
Agalev-Ecolo	Marie-Thérèse Coenen, Kristien Grauwels.
PS	Colette Burgeon, Karine Lalieux.
PRL FDF MCC	Pierrette Cahay-André, Jacqueline Herzet.
Vlaams Blok	Alexandra Colen.
SP	Dalila Douifi.
PSC	Joëlle Milquet.
VU & ID	Els Van Weert.

B. — Plaatsvervangers / Membres suppléants

Fientje Moerman, Ludo Van Campenhout, Marilou Vanden Poel-Welkenhuysen.
Simonne Creyf, Greta D'Hondt, N.
Anne-Mie Descheemaeker, Claudine Drion, Paul Timmermans.
Maurice Dehu, François Dufour, Patrick Moriau.
Anne Barzin, Josée Lejeune.
Filip De Man, Francis Van den Eynde.
Hans Bonte, Magda De Meyer.
Jacques Lefevre, Jean-Jacques Viseur.
Frieda Brepoels, Annemie Van de Casteele.

AGALEV-ECOLO	:	<i>Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales</i>
CVP	:	<i>Christelijke Volkspartij</i>
FN	:	<i>Front National</i>
PRL FDF MCC	:	<i>Parti Réformateur libéral - Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement</i>
PS	:	<i>Parti socialiste</i>
PSC	:	<i>Parti social-chrétien</i>
SP	:	<i>Socialistische Partij</i>
VLAAMS BLOK	:	<i>Vlaams Blok</i>
VLD	:	<i>Vlaamse Liberalen en Democraten</i>
VU&ID	:	<i>Volksunie&ID21</i>

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>	<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>
DOC 50 0000/000 : <i>Parlementair document van de 50e zittingsperiode + nummer en volgnummer</i>	DOC 50 0000/000 : <i>Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif</i>
QRVA : <i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>	QRVA : <i>Questions et Réponses écrites</i>
CRIV : <i>Integraal Verslag (op wit papier, bevat de bijlagen en het Beknopt Verslag, met kruisverwijzingen tussen Integraal en Beknopt Verslag)</i>	CRIV : <i>Compte Rendu Intégral (sur papier blanc, avec annexes et CRA, avec renvois entre le CRI et le CRA)</i>
CRIV : <i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>	CRIV : <i>Version Provisoire du Compte Rendu intégral (sur papier vert)</i>
CRABV : <i>Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>	CRABV : <i>Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>
PLEN : <i>Plenum (witte kaft)</i>	PLEN : <i>Séance plénière (couverture blanche)</i>
COM : <i>Commissievergadering (beige kaft)</i>	COM : <i>Réunion de commission (couverture beige)</i>

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>
<i>Bestellingen :</i>	<i>Commandes :</i>
<i>Natieplein 2</i>	<i>Place de la Nation 2</i>
<i>1008 Brussel</i>	<i>1008 Bruxelles</i>
<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.deKamer.be</i>	<i>www.laChambre.be</i>
<i>e-mail : alg.zaken@deKamer.be</i>	<i>e-mail : aff.generales@laChambre.be</i>

DAMES EN HEREN,

Met het oog op het uitbrengen van een advies heeft het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie het wetsontwerp tot wijziging van artikel 23, §1, van de gemeentekieswet en artikel 11, § 1, van de provinciewet, inzake de naam van de vrouwelijke kandidaten (DOC 50 0818/001) en het toegevoegde wetsvoorstel van de h. Pierre Lano tot wijziging van artikel 116 van het algemeen kieswetboek, artikel 11 van de wet 19 oktober 1921 tot regeling van de provincieraadsverkiezingen, en artikel 23 van de gemeentekieswet (DOC 50 0710/001) besproken tijdens haar vergaderingen van 13 februari 2001, 20 februari 2001 en 13 maart 2001.

I. — BESPREKING

Voorzitter, mevrouw Els Van Weert (VU&ID) vestigt de aandacht erop dat het wetsontwerp dat werd overgezonden door de Senaat en het wetsvoorstel van de heer Pierre Lano, die beide handelen over de naamgeving van vrouwelijke kandidaten op de kieslijsten, lijnrecht tegenover elkaar staan.

Op dit ogenblik bestaat er een regeling waarbij vrouwelijke kandidaten hun naam kunnen laten voorafgaan door die van hun man of overleden echtgenoot. Het wetsontwerp wil deze regeling uitbreiden door aan vrouwelijke kandidaten die gescheiden zijn, de mogelijkheid te geven om op de kieslijsten de naam van hun ex-echtgenoot te gebruiken op voorwaarde dat de ex-echtgenoot hiermee instemt. Het wetsvoorstel van de heer Lano gaat hier juist tegenin : het wil de bestaande mogelijkheid, waarbij vrouwelijke kandidaten voor verkiezingen de naam van hun echtgenoot gebruiken, schrappen.

Mevrouw Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) verklaart zich akkoord met het wetsontwerp dat door de Senaat werd overgezonden, behalve in het geval van jonge vrouwen. Een paar decennia geleden werden gehuwde vrouwen vaak door allerlei reglementaire voorschriften verplicht om de naam van hun echtgenoot te gebruiken. De spreekster verwijst hierbij naar de situatie aan de UCL in de jaren zeventig. De vrouwen hadden vaak geen andere keuze dan zich aan te passen aan de toen geldende normen.

Hierbij merkt de spreekster ook op dat vrouwen nu nog al te vaak gekend zijn onder de naam van hun echtgenoot, omdat de kinderen de naam van de man hebben gekregen.

Het is dan ook aangewezen het ter bespreking voorliggende vraagstuk genuanceerd aan te pakken.

Vrouwen die gekend zijn onder de naam van hun echtgenoot zouden ook na een echtscheiding de mo-

MESDAMES, MESSIEURS,

En vue de formuler un avis, le Comité d'avis pour l'émancipation sociale a examiné au cours de ses réunions des 13 et 20 février 2001 et du 13 mars 2001 le projet de loi modifiant l'article 23, § 1er, de la loi électorale communale et l'article 11, § 1er, de la loi électorale provinciale, en ce qui concerne le nom des femmes-candidates (DOC 50 0818/001) ainsi que la proposition de loi jointe de M. Pierre Lano modifiant l'article 116 du Code électoral, l'article 11 de la loi du 19 octobre 1921 organique des élections provinciales et l'article 23 de la loi électorale communale (DOC 50 0710/001).

I. — DISCUSSION

Mme Els Van Weert (VU&ID), présidente, fait observer que le projet de loi transmis par le Sénat et la proposition de loi déposée par M. Pierre Lano, traitant tous deux du nom utilisé par les femmes candidates sur les listes électorales, visent des objectifs diamétralement opposés.

Actuellement, il existe une règle permettant aux candidates de faire précéder leur nom de celui de leur époux ou de leur époux décédé. Le projet de loi vise à étendre cette possibilité en permettant aux candidates divorcées d'utiliser le nom de leur ex-époux sur les listes électorales, moyennant l'accord de ce dernier. L'objectif poursuivi par la proposition de loi de M. Lano est à l'opposé de celui visé par le projet de loi. Cette proposition tend à supprimer la possibilité qu'ont les candidates aux élections d'utiliser le nom de leur époux.

Mme Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) marque son accord sur le projet de loi transmis par le Sénat, sauf dans le cas de jeunes femmes. Il y a quelques décennies, toutes sortes de dispositions réglementaires imposaient aux femmes mariées d'utiliser le nom de leur époux. L'intervenante rappelle à cet égard la situation qui prévalait au sein de l'UCL dans les années septante. Les femmes n'avaient souvent pas d'autre choix que de s'adapter aux normes en vigueur à cette époque.

L'intervenante fait également observer qu'il arrive encore trop souvent actuellement que les femmes soient connues sous le nom de leur époux, parce que ce nom est également celui des enfants.

Il s'indique dès lors d'aborder la discussion de ce problème avec nuance.

Les femmes qui sont connues sous le nom de leur époux devraient avoir la possibilité de continuer à

gelijkheid moeten krijgen om de naam van hun ex-echtgenoot te hanteren, indien deze laatste zich hiermee akkoord verklaart.

Dit geldt evenwel niet voor jonge vrouwen. Jonge vrouwen die nog aan het begin staan van hun politieke loopbaan, moeten ertoe aangezet worden steeds hun meisjesnaam te gebruiken.

Mevrouw Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo) is voorstander van het beginsel dat iedereen zijn eigen naam gebruikt. Men moet dan ook een breuk durven maken met voorbijgestreefde gebruiken uit het verleden. Bovendien is het wetsontwerp dat door de Senaat werd overgezonden, discriminerend voor de man. De mogelijkheid voor het gebruik van de naam van de ex-echtgenoot wordt alleen aan vrouwen geboden.

Voor vrouwen die reeds lange tijd actief zijn in de politiek onder de naam van hun echtgenoot, zou er eventueel voorzien kunnen worden in een overgangperiode met uitdovend karakter.

Mevrouw Maggie De Block (VLD) meent dat individualisering ook bij naamkeuze in de toekomst de norm moet zijn. Het wetsontwerp dat door de Senaat werd overgezonden, is eerder een stap achteruit.

Mevrouw Dalila Douifi (SP) vindt het wetsontwerp totaal achterhaald. Ze stelt zich ook vragen bij het nut van een overgangperiode.

Het principe dat vrouwen hun meisjesnaam in alle omstandigheden moeten gebruiken, mag niet worden ondergraven door electorale overwegingen.

Mevrouw Simonne Creyf (CVP) vestigt er de aandacht op dat het vraagstuk zich hier alleen toespitst op het gebruik van de naam bij gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen. De spreekster vindt het in die omstandigheden normaal dat vrouwelijke kandidaten de naam gebruiken die hen electoraal het meeste voordeel oplevert. Het zou dan ook jammer zijn dat men hen deze keuzemogelijkheid zou ontnemen.

Wat evenwel de algemene problematiek van de naamkeuze betreft, moet er inderdaad nog wetgevend werk verricht worden om vrouwen ertoe aan te zetten om in alle omstandigheden hun meisjesnaam te gebruiken.

Mevrouw Colette Burgeon (PS) is geen voorstander van een brusk verbod op het gebruik van de naam van de echtgenoot. Er moet zeker een overgangperiode worden ingebouwd.

De discussie moet zich hier beperken tot de naamkeuze op de kieslijsten voor de gemeenteraads- en

utiliser ce nom même après un divorce, si leur ex-conjoint a marqué son accord à ce sujet.

Cela ne vaut toutefois pas pour les jeunes femmes. Les jeunes femmes qui débutent leur carrière politique doivent être incitées à toujours utiliser leur nom de jeune fille.

Mme Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo) défend le principe que chacun utilise son propre nom. C'est pourquoi, nous devons oser rompre avec des pratiques révolues. En outre, le projet de loi qui a été transmis par le sénat est discriminatoire vis-à-vis des époux, la possibilité de continuer à utiliser le nom de l'ex-conjoint étant uniquement offerte aux femmes.

On pourrait éventuellement prévoir une période transitoire à caractère extinctif pour les femmes qui ont déjà mené une longue carrière politique sous le nom de leur époux.

Mme Maggie De Block (VLD) estime que l'individualisation devra désormais être la norme également en ce qui concerne le choix du nom. Le projet de loi qui a été transmis par le Sénat représente plutôt une régression.

Mme Dalila Douifi (SP) trouve le projet de loi tout à fait dépassé. Elle s'interroge également sur l'utilité d'une période transitoire.

Le principe selon lequel les femmes doivent utiliser leur nom de jeune fille en toutes circonstances ne peut pas être remis en question par des considérations électorales.

Mme Simonne Creyf (CVP) fait observer que le problème concerne uniquement, en l'occurrence, l'utilisation du nom lors des élections communales et provinciales. L'intervenante estime qu'il est normal, dans ces circonstances, que les candidates utilisent le nom qui leur rapporte le plus sur le plan électoral. Il serait dès lors regrettable qu'on les prive de cette possibilité.

En ce qui concerne toutefois le problème générale du choix du nom, il faut en effet encore légiférer pour inciter les femmes à utiliser leur nom de jeune fille dans toutes les circonstances.

Mme Colette Burgeon (PS) estime qu'il n'est pas souhaitable d'interdire brusquement d'utiliser le nom de l'époux. Il faut certainement prévoir une période transitoire.

Le présent débat doit se limiter au choix du nom sur les listes électorales pour les élections communales

provincieraadsverkiezingen, maar in het advies zou er gewezen moeten worden op de noodzaak van een algemeen debat waarin alle aspecten van de problematiek van de naamkeuze belicht worden.

Mevrouw Pierrette Cahay-André (PRL FDF MCC) vindt dat jonge vrouwen ertoe aangezet moeten worden om in alle omstandigheden hun meisjesnaam te behouden. De spreekster is het eens met de opmerking van mevrouw Creyf dat een verbod op het gebruik van de naam van de echtgenoot op kieslijsten nadelig kan zijn voor vrouwelijke politici, die vroeger steeds zijn opgekomen onder de naam van hun echtgenoot. Een plotse naamsverandering zal de burgers in verwarring brengen.

De spreekster doet de suggestie dat ook aan de mannen de mogelijkheid wordt geboden om de naam van hun echtgenote over te nemen.

Mevrouw Karine Lalieux (PS) is ook voorstander van een soepele aanpak. Het adviescomité moet zich niet doctrinair opstellen. In het advies zou er wel melding gemaakt moeten worden van andere pijnpunten in de wetgeving, die dringend een oplossing moeten krijgen. De bestaande regeling voor kinderen van niet-gehuwde ouders is bijvoorbeeld totaal achterhaald.

Mevrouw Magda De Meyer (SP) en mevrouw Dalila Douifi (SP) vinden dat het Adviescomité blijk moet geven van een principiële stellingname, waarin geen plaats is voor opportunistische overwegingen. Als men in het kader van de emancipatie vrouwen aanspoort om steeds hun meisjesnaam te gebruiken, kan men tegelijkertijd niet goedkeuren dat vrouwelijke kandidaten uit louter electorale overwegingen bij verkiezingen wel de naam van hun echtgenoot gebruiken. Dit is een hypocriete opstelling.

Vrouwelijke kandidaten moeten op hun eigen merites beoordeeld worden. Het uitspelen van de bekendheid van de echtgenoot is trouwens niet fair ten opzichte van andere vrouwelijke kandidaten.

Mevrouw Maggie De Block (VLD) sluit zich aan bij dit standpunt. Vrouwelijke kandidaten moeten met hun kwaliteiten en verdiensten de kiezers overtuigen.

Het Adviescomité mag ook niet uit het oog verliezen dat de gemeenteraad de kern is van de lokale democratie. Wil men een echte mentaliteitsverandering tot stand brengen, dan is dit beleidsniveau van cruciaal belang. Door toe te staan dat vrouwen onder de naam van hun echtgenoot op de kieslijst staan, geeft men een verkeerd signaal.

Voorzitter, mevrouw Els Van Weert (VU&ID) maakt een eerste stand van zaken op door een beknopte sa-

et provinciales, mais il faudrait souligner, dans l'avis, la nécessité d'organiser un débat général abordant tous les aspects de la problématique du choix du nom.

Mme Pierrette Cahay-André (PRL FDF MCC) estime qu'il faut inciter les jeunes femmes à conserver leur nom de jeune fille en toutes circonstances. À l'instar de Mme Creyf, l'intervenante estime que l'interdiction d'utiliser le nom du mari sur les listes électorales peut désavantager des femmes politiques qui, par le passé, se sont toujours présentées aux élections sous le nom de leur mari. Un changement de nom subit déconcerterait les électeurs.

L'intervenante suggère de permettre également aux hommes d'utiliser le nom de leur conjoint.

Mme Karine Lalieux (PS) estime également qu'il faut faire preuve de souplesse. Le comité d'avis ne doit pas adopter une attitude doctrinaire. L'avis devrait néanmoins faire état d'autres problèmes existant dans la législation et qui doivent être résolus d'urgence. C'est ainsi que les règles applicables pour les enfants des couples non mariés sont totalement dépassées.

Mme Magda De Meyer (SP) et Mme Dalila Douifi (SP) estiment que le Comité d'avis doit adopter une position de principe excluant toute considération opportuniste. Si, dans le cadre de l'émancipation, l'on incite les femmes à utiliser davantage leur nom de jeune fille, on ne peut accepter dans le même temps que des candidates utilisent le nom de leur mari pour des considérations purement électoralistes. Ce serait là faire preuve d'hypocrisie.

Les candidates doivent être jugées sur leurs propres mérites. Tirer parti de la notoriété de leur mari n'est du reste pas loyal à l'égard d'autres candidates.

Mme Maggie De Block (VLD) est du même avis. C'est par leurs qualités et leurs mérites que les candidates doivent convaincre les électeurs. Le Comité d'avis ne peut pas non plus perdre de vue que le conseil communal est le cœur de la démocratie locale. Si l'on veut opérer un véritable changement de mentalité, ce niveau de pouvoir revêt une importance capitale. Permettre aux femmes de se porter candidates sous le nom de leur mari revient à donner un signal qui va à l'encontre de cet objectif.

Mme Els Van Weert (VU&ID), présidente, procède à un premier point de la situation en faisant brièvement

menvatting te geven van de standpunten die tijdens het debat reeds aan bod zijn gekomen.

Op basis van de gedachtewisseling kunnen volgende krachtlijnen geformuleerd worden :

1. Het Adviescomité is voorstander van het principe dat vrouwelijke kandidaten bij verkiezingen hun meisjesnaam gebruiken.

2. Het Adviescomité beseft dat allerlei historische en sociale omstandigheden ertoe geleid hebben dat sommige vrouwen bij de uitbouw van hun politieke loopbaan de naam van hun echtgenoot of een dubbele naam hebben gebruikt. Indien het tot een wettelijk verbod komt waarbij vrouwen bij verkiezingen niet langer de naam van hun echtgenoot mogen gebruiken, moet er voor deze categorie vrouwen in een overgangperiode worden voorzien. Wanneer men hen bij de volgende gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen zou verplichten hun meisjesnaam te gebruiken, kan dit voor hen een ernstig nadeel zijn, aangezien de kiezers hen steeds hebben gekend onder de naam van hun echtgenoot.

3. Naar aanleiding van deze discussie dringt het Adviescomité er ook op aan dat er een algemeen debat zou worden gevoerd over de naamgeving van kinderen en het gebruik van de naam van de echtgenoot.

Mevrouw Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) is er ook voorstander van dat vrouwen steeds hun meisjesnaam gebruiken, maar vindt dat men gehuwde vrouwen steeds de vrije keuze moet laten om de naam van hun echtgenoot te gebruiken. Aangezien het wetsvoorstel van de heer Pierre Lano tot doel heeft de vrouwen deze keuzemogelijkheid te ontnemen, is zij gekant tegen dit wetsvoorstel. Het advies mag dan ook geenszins de indruk wekken dat alle leden van het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie gewonnen zijn voor een dergelijk verbod.

Mevrouw Alexandra Colen (Vlaams Blok) sluit zich hierbij aan. De vrije keuze moet gewaarborgd blijven. Het advies moet zich beperken tot een aanmoediging van het gebruik van de meisjesnaam. De tendens in onze samenleving is trouwens dat steeds meer vrouwen ervoor kiezen hun meisjesnaam te gebruiken.

Mevrouw Pierrette Cahay-André (PRL FDF MCC) dringt erop aan dat het advies voldoende genuanceerd zou zijn. In het advies moet het Adviescomité de vrouwen aansporen om hun meisjesnaam te gebruiken, maar hierbij mag niet de indruk worden gewekt dat het adviescomité voorstander is van een verbod op het

la synthèse des points de vue défendus au cours du débat.

L'échange de vues a permis de dégager les lignes de force ci-après :

1. Le Comité d'avis défend le principe qui veut que les (femmes) candidates aux élections utilisent leur nom de jeune fille.

2. Le Comité d'avis est conscient que diverses circonstances historiques et sociales ont amené certaines femmes à utiliser le nom de leur époux ou un double nom pour bâtir leur carrière politique. Si la loi devait interdire aux femmes candidates aux élections de continuer à utiliser le nom de leur époux, il faudrait prévoir une période transitoire pour cette catégorie de femmes. Le fait de contraindre les femmes candidates à utiliser leur nom de jeune fille lors des prochaines élections communales et provinciales pourrait leur occasionner un préjudice sérieux, étant donné que les électeurs les ont toujours connues sous le nom de leur époux.

3. A l'occasion de cette discussion, le Comité d'avis insiste également pour que l'on organise un débat général sur l'appellation à donner aux enfants et l'utilisation du nom du conjoint.

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) préfère également que les femmes emploient toujours leur nom de jeune fille, mais estime qu'il faut laisser aux femmes mariées la liberté d'employer le nom de leur époux. Elle est opposée à la proposition de loi de M. Pierre Lano, étant donné que celle-ci vise précisément à priver les femmes de cette liberté de choisir. L'avis ne peut dès lors en aucun cas laisser croire que tous les membres du Comité d'avis pour l'Émancipation sociale marquent leur accord sur l'interdiction proposée.

Mme Alexandra Colen (Vlaams Blok) partage ce point de vue. Le libre choix doit rester garanti. L'avis doit se borner à encourager l'emploi du nom de jeune fille. À l'heure actuelle, de plus en plus de femmes utilisent d'ailleurs leur nom de jeune fille.

Mme Pierrette Cahay-André (PRL FDF MCC) insiste pour que l'avis soit suffisamment nuancé. Dans cet avis, le Comité d'avis doit encourager les femmes à employer leur nom de jeune fille, mais sans donner l'impression que le comité d'avis est favorable à une interdiction de l'emploi du nom de l'époux. Les

gebruik van de naam van de echtgenoot. Vrouwelijke kandidaten moeten zelf uitmaken onder welke naam ze op de kieslijst staan.

Bovendien gebruiken steeds meer jonge vrouwen alleen nog hun meisjesnaam. Een wetgevend initiatief is dus overbodig, aangezien de maatschappij reeds in deze richting evolueert.

Mevrouw Dalila Douifi (SP) blijft er principieel voorstander van dat vrouwelijke kandidaten onder alle omstandigheden hun meisjesnaam gebruiken. Zij wijst erop dat het in de praktijk bijzonder moeilijk zal zijn om te voorzien in uitdovende maatregelen. Daarom steunt zij in eerste instantie het wetsvoorstel van de heer Pierre Lano.

Mevrouw Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) merkt op dat het advies vanuit twee perspectieven moet worden geformuleerd. Het moet tegelijkertijd toekomstgericht zijn en rekening houden met de erfenis van het verleden.

Mevrouw Maggie De Block (VLD) vindt dat het advies moet benadrukken dat vrouwen het best onder hun eigen naam een politieke carrière opbouwen. Anderzijds moet het adviescomité ook geen oekazes beginnen uitvaardigen. Het zijn uiteindelijk de vrouwelijke kandidaten die zelf moeten beslissen onder welke naam zij op de kieslijsten wensen te staan. De vrije keuze moet gewaarborgd blijven.

Mevrouw Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) vestigt de aandacht erop dat de discussie zich tot nu toe heeft toegespitst op jonge vrouwen die aan het begin van een politieke loopbaan staan. Er zijn evenwel heel wat vrouwen die pas op latere leeftijd beslissen in de politiek te stappen. Soms zijn ze in hun omgeving vooral bekend onder de naam van hun echtgenoot. Zij zouden dus sterk benadeeld worden indien het wetsvoorstel van de heer Pierre Lano wet wordt.

De spreekster gaat ermee akkoord dat het Adviescomité in zijn advies een pleidooi houdt voor het gebruik van de eigen naam, maar is resoluut gekant tegen een verbod op het gebruik van de naam van de echtgenoot. Dit zou trouwens een inbreuk zijn op het privé-leven van de vrouwelijke kandidaten.

Bovendien heeft de naamkeuze op zich weinig te maken met emancipatie. Het is absurd om vrouwelijke kandidaten voortaan te verbieden de naam van hun echtgenoot te gebruiken.

In verband met een eventuele overgangperiode merkt *mevrouw Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo)* op dat in een dergelijke fase reeds de mogelijkheid moet worden uitgesloten om alleen de naam van de man te

candidates doivent choisir elles-mêmes le nom sous lequel elles veulent se présenter devant l'électeur.

De surcroît, de plus en plus de jeunes femmes utilisent exclusivement leur nom de jeune fille. Il est donc superflu de prendre une initiative législative, la société évoluant déjà dans le sens souhaité.

Mme Dalila Douifi (SP) reste, par principe, favorable à l'idée que les candidates emploient leur nom de jeune fille en toutes circonstances. Elle ajoute qu'il sera particulièrement difficile, dans la pratique, de prendre des mesures dissuasives, c'est pourquoi elle soutient prioritairement la proposition de loi de M. Pierre Lano.

Mme Marie-Thérèse Coenen (AGALEV-ECOLO) fait observer que l'avis doit intégrer deux perspectives : il doit à la fois préparer l'avenir et tenir compte de l'héritage du passé.

Mme Maggie De Block (VLD) estime que l'avis doit souligner qu'il est préférable que les femmes fassent carrière dans la politique sous leur propre nom. D'autre part, le comité d'avis doit se garder des oukases. Il appartient en définitive aux candidates de choisir elles-mêmes le nom sous lequel elles veulent solliciter les suffrages des électeurs. Le libre choix doit rester garanti.

Mme Jacqueline Herzet (PRL FDF MCC) attire l'attention sur le fait que la discussion a porté, jusqu'ici, sur les jeunes femmes qui se trouvent à l'aube d'une carrière politique. Or, il y a pas mal de femmes qui décident de faire de la politique à un âge plus avancé. Il arrive qu'elles soient surtout connues de leur entourage sous le nom de leur époux. Ces femmes seraient donc fortement désavantagées si la proposition de loi de M. Pierre Lano était adoptée.

L'intervenante accepte que le Comité d'avis plaide, dans son avis, pour l'utilisation du nom de jeune fille, mais s'oppose fermement à toute interdiction d'employer le nom de l'époux. Il s'agirait d'ailleurs d'une violation de la vie privée des candidates.

En outre, le choix du nom n'a en soi que peu de chose à voir avec l'émancipation. Il est absurde d'interdire dorénavant aux candidates féminines d'utiliser le nom de leur époux.

En ce qui concerne l'instauration éventuelle d'une période transitoire, *Mme Kristien Grauwels (Agalev-Ecolo)* fait observer que, dans une telle phase, il faut déjà exclure la possibilité de n'utiliser que le nom du

gebruiken. De naam van de echtgenoot zou alleen gebruikt mogen worden in samenhang met de eigen naam.

Zo wordt reeds de overstap vergemakkelijkt naar een situatie waarbij alleen nog de meisjesnaam gebruikt wordt.

Mevrouw Dalila Douifi (SP) stelt vast dat de meerderheid van de leden van het Adviescomité ervoor gewonnen is de bestaande wetgeving te behouden. Zij betreurt het dat het Adviescomité het blijkbaar niet aandurft een principiële keuze te maken en er de voorkeur aan geeft alles bij het oude te laten.

Wat betreft het door de Senaat overgezonden wetsontwerp, stelt de spreekster voor om alleszins een negatief advies te geven over het invoeren van een mogelijkheid om de naam van de ex-echtgenoot te gebruiken.

In het advies zou men er ook moeten voor pleiten dat het voor mannen mogelijk wordt om de naam van hun echtgenote te gebruiken.

Mevrouw Maggie De Block (VLD) meent dat het adviescomité een krachtiger signaal moet geven. Het advies mag zich niet beperken tot het bevestigen van het status-quo.

Mevrouw Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) vindt ook dat de mogelijkheid van de dubbele naam moet worden uitgebreid tot de mannen.

Verder wijst zij erop dat vrouwen die naam hebben gemaakt onder de naam van hun echtgenoot na een scheiding toch de mogelijkheid moeten krijgen om de naam van hun ex-man te blijven gebruiken, als deze laatste hiervoor zijn toestemming heeft gegeven. Blijkbaar is dit voor een aantal vrouwelijke kandidaten een reëel probleem, want anders was er hieromtrent in de Senaat geen wetgevend initiatief genomen.

Mevrouw Colette Burgeon (PS) wijst erop dat vrouwen vaak buiten hun wil om bekend zijn onder de naam van hun echtgenoot. Dit is nu eenmaal de maatschappelijke realiteit. Zij is dan ook gekant tegen een wetgevend initiatief zoals dit van de heer Pierre Lano, dat de keuzemogelijkheid die vrouwelijke kandidaten nu nog hebben, wil inperken.

Mevrouw Magda De Meyer (SP) heeft de indruk dat het wetsontwerp van de Senaat er in de eerste plaats toe dient om een aantal persoonlijke gevallen te regelen. Dit is geen correcte manier van handelen.

Voorzitter, mevrouw Els Van Weert (VU&ID) stelt vast dat er over bepaalde punten geen consensus bereikt kan worden en stelt voor dat het Adviescomité zich bij stemming uitspreekt over een aantal voorstellen.

mari. Le nom de l'époux ne pourrait être utilisé qu'en combinaison avec le nom de jeune fille. Cela faciliterait le passage à l'étape suivante où seul le nom de jeune fille serait encore utilisé.

Mme Dalila Douifi (SP) constate qu'une majorité des membres du Comité d'avis est acquise à l'idée de conserver la législation existante. Elle déplore que le Comité d'avis n'ose manifestement pas opérer un choix de principe et préfère garder les choses en l'état.

En ce qui concerne le projet de loi transmis par le Sénat, l'intervenante propose de formuler en tout cas un avis négatif au sujet de la possibilité d'utiliser le nom de l'ex-époux.

Il faudrait également plaider, dans l'avis, en faveur de la possibilité pour le mari d'utiliser le nom de son épouse.

Mme Maggie De Block (VLD) estime que le Comité d'avis doit donner un signal plus fort. L'avis ne peut pas se borner à confirmer la situation existante.

Mme Marie-Thérèse Coenen (Agalev-Ecolo) estime qu'il faut également étendre aux hommes la possibilité d'utiliser le double nom.

Elle fait également observer que certaines femmes qui se sont fait un nom en utilisant celui de leur mari doivent quand même avoir la possibilité d'utiliser ce nom après le divorce pour autant que l'ex-mari y consente. Il semble que cela constitue un problème réel pour certaines candidates féminines, parce que, dans le cas contraire, le Sénat n'aurait pas pris l'initiative de légiférer en la matière.

Mme Colette Burgeon (PS) fait observer que c'est souvent malgré elles que des femmes sont connues sous le nom de leur mari. C'est une réalité sociale. Elle est dès lors opposée à des initiatives parlementaires telles que celle de M. Lano qui entend limiter la possibilité de choix dont disposent encore les candidates féminines.

Mme Magda De Meyer (SP) a l'impression que le projet de loi transmis par le Sénat vise essentiellement à régler quelques cas personnels. Le procédé n'est pas correct.

Mme Els Van Weert (VU&ID), présidente, constate qu'il est impossible de parvenir à un consensus sur certains points et propose au Comité d'avis de mettre un certain nombre de propositions aux voix.

De spreekster merkt ook op dat het Adviescomité zich bij het formuleren van een advies consequent moet opstellen. Wil men de bestaande regeling behouden, dan kan men niet tegelijkertijd pleiten voor het invoeren van een of andere overgangsregeling.

Binnen het Adviescomité bestaat er overeenstemming over het idee om vrouwelijke kandidaten aan te sporen steeds hun eigen naam te gebruiken.

Het voorstel om gescheiden vrouwelijke kandidaten de mogelijkheid te bieden gebruik te maken van de naam van hun ex-echtgenoot als deze laatste hiermee instemt, wordt verworpen met 5 stemmen tegen 4.

Het voorstel om er in het advies voor te pleiten de bestaande wetgeving die bepaalt dat vrouwelijke kandidaten hun naam kunnen laten voorafgaan door die van hun man of overleden echtgenoot, op langere termijn te laten uitdoven, wordt aangenomen met 5 stemmen tegen 3 en 1 onthouding.

Het voorstel om ook aan mannen tijdelijk de mogelijkheid te bieden om de naam van hun echtgenote te gebruiken, wordt aangenomen met 8 stemmen en 1 onthouding.

Het voorstel om erop aan te dringen dat er een algemeen debat wordt gevoerd over de naamgeving van kinderen en het gebruik van de naam van de echtgenoot wordt aangenomen met 7 stemmen en 2 onthoudingen.

Tijdens de vergadering van 13 maart merkt *mevrouw Anne-Mie Descheemaeker (Agalev-Ecolo)* op dat het Adviescomité bij het formuleren van het advies consequent moet handelen. Indien het Adviescomité gewonnen is voor een tijdelijk behoud van de huidige wetgeving en er tegelijkertijd voor pleit om voor mannen de mogelijkheid te creëren de naam van hun echtgenote te gebruiken, moet ook deze nieuwe mogelijkheid – naar analogie met het voorlopig behoud van de huidige wetgeving voor vrouwen - in de tijd beperkt worden.

Het gehele advies, waarvan de tekst volgt onder punt II, wordt aangenomen met 5 stemmen tegen 3 en 1 onthouding.

L'intervenante fait observer que le Comité d'avis doit rester logique avec lui-même en formulant son avis. Si l'on souhaite conserver la situation existante, il n'est pas possible de préconiser en même temps l'instauration d'un régime transitoire.

Il existe, au sein du Comité d'avis, un accord pour inciter les candidates féminines à utiliser leur nom de jeune fille.

La proposition visant à permettre aux candidates féminines d'utiliser le nom de leur ex-époux si celui-ci y consent est rejetée par 5 voix contre 4.

La proposition visant à préconiser, dans l'avis, de faire en sorte que disparaisse à long terme la législation actuelle qui permet aux candidates de faire précéder leur nom de celui de leur mari ou de leur époux décédé, est adoptée par 5 voix contre 3 et une abstention.

La proposition visant à également permettre temporairement aux hommes d'utiliser le nom de leur épouse est adoptée par 8 voix et une abstention.

La proposition d'insister pour que l'on organise un débat général sur le nom à donner aux enfants et l'utilisation du nom de l'époux est adoptée par 7 voix et 2 abstentions.

Au cours de la réunion du 13 mars, *mme Anne-Mie Descheemaeker (Agalev-Ecolo)* fait observer que le Comité d'avis doit se montrer conséquent dans la formulation de l'avis. Si le Comité d'avis se prononce pour le maintien temporaire de la législation en vigueur et préconise simultanément de permettre aux hommes d'utiliser le nom de leur épouse, cette nouvelle possibilité devra, elle aussi, être limitée dans le temps – par analogie avec le maintien provisoire de la législation actuellement applicable aux femmes.

L'ensemble de l'avis, dont le texte est reproduit au point II, est adopté par 5 voix contre 3 et une abstention.

II. — ADVIES

1. Het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie wenst vrouwelijke kandidaten ertoe aan te sporen bij de uitbouw van hun politieke carrière steeds hun meisjesnaam te gebruiken.

2a. Het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie beseft dat allerlei historische en sociale omstandigheden ertoe geleid hebben dat sommige vrouwen bij de uitbouw van hun politieke loopbaan de naam van hun echtgenoot of een dubbele naam hebben gebruikt.

Wanneer men hen bij de volgende gemeenteraads- en provincieraadsverkiezingen zou verplichten hun meisjesnaam te gebruiken, kan dit voor hen een ernstig nadeel zijn, aangezien de kiezers hen steeds hebben gekend onder de naam van hun echtgenoot.

De vrijheid van naamkeuze moet dus *voorlopig* behouden blijven.

2b. Het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie pleit er evenwel voor om de bestaande wetgeving die bepaalt dat vrouwelijke kandidaten die gehuwd of weduwe zijn, op de kieslijst hun naam kunnen laten voorafgaan door die van hun man of overleden echtgenoot, *op langere termijn* te laten uitdoven.

2c. In artikel 3 B) van het wetsontwerp tot wijziging van artikel 23, §1, van de gemeentekieswet en artikel 11, §1, van de provinciekieswet, inzake de naam van vrouwelijke kandidaten, wordt de mogelijkheid gecreëerd om gescheiden vrouwelijke kandidaten gebruik te laten maken van de naam van hun ex-echtgenoot, als deze laatste hiermee akkoord gaat.

Het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie is er tegen gekant dat de bestaande regeling inzake naamkeuze nog verder wordt uitgebreid naar gescheiden vrouwen.

3. Aangezien het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie van oordeel is dat mannen en vrouwen op gelijke voet moeten worden behandeld, beveelt het comité aan om voortaan ook aan mannen tijdelijk de mogelijkheid te bieden de naam van hun echtgenote te gebruiken.

4. Naar aanleiding van deze discussie dringt het Adviescomité voor Maatschappelijke Emancipatie erop aan dat er een algemeen debat wordt gevoerd over de naamgeving van kinderen en het gebruik van de naam van de echtgenoot.

De rapporteur,

M-Th. COENEN

De voorzitter,

E. VAN WEERT

II. — AVIS

1. Le comité d'avis souhaite inciter les femmes-candidates aux élections à toujours utiliser leur nom de jeune fille pour bâtir leur carrière politique.

2a. Le comité d'avis est conscient que diverses circonstances historiques et sociales ont amené certaines femmes à utiliser le nom de leur époux ou un double nom pour bâtir leur carrière politique.

Le fait de contraindre les femmes candidates à utiliser leur nom de jeune fille lors des prochaines élections communales et provinciales pourrait leur occasionner un préjudice sérieux, étant donné que les électeurs les ont toujours connues sous le nom de leur époux. La liberté de choisir le nom doit donc être maintenue provisoirement.

2b. Le Comité d'avis pour l'émancipation sociale préconise également de faire en sorte que disparaisse *à long terme* la législation actuelle qui permet aux candidates, mariées ou veuves, de faire précéder leur nom de celui de leur époux ou de leur époux décédé sur les listes électorales.

2c. L'article 3 B) du projet de loi modifiant l'article 23, § 1er, de la loi électorale communale et l'article 11, § 1er, de la loi électorale provinciale, en ce qui concerne le nom des femmes-candidates, vise à permettre aux femmes-candidates divorcées d'utiliser le nom de leur ex-époux, moyennant l'accord explicite de celui-ci.

Le Comité d'avis pour l'émancipation sociale est opposé à ce que la réglementation actuelle concernant le choix du nom soit également étendue aux femmes divorcées.

3. Étant donné que le Comité d'avis pour l'émancipation sociale estime qu'hommes et femmes doivent être traités sur un pied d'égalité, il recommande d'également permettre dorénavant et temporairement aux hommes d'utiliser le nom de leur épouse.

4. À l'occasion de cette discussion, le comité d'avis insiste également pour que l'on organise un débat général sur le nom à donner aux enfants et l'utilisation du nom du conjoint.

La rapporteuse,

M-Th. COENEN

Le président,

E. VAN WEERT